

MERKWAARDIGE MUNTEN

A. ONBESCHREVEN OORDEN EN VARIANTEN VAN GRONSVELD

Telkens we het recente standaardwerk van P. Lucas (x) raadplegen, valt het ons op welke belangrijke verrijking dit werk betekent voor de numismatiek van vele vroegere heerlijkheden uit de Limburgse Maasvallei en omgeving.

Voor vele verzamelaars is het werk van P. Lucas ook een aanleiding en aansporing geweest om hun munten van deze heerlijkheden grondig te bekijken en te bestuderen. Het is dan ook niet te verwonderen dat er nog altijd nieuwe varianten ontdekt worden.

Zo troffen we tussen de enkele koperstukken die we van Gronsveld bezitten nog volgend onbeschreven "liard" of oord aan waarvan we hier gaarne de beschrijving en tekening geven (afb. 1).

Vz. : Ongekroonde buste van Justus Maximiliaan van Bronckhorst, met als omschrift rondom,

∴. IVS : MAXI : CO : DE : GRONS : BRO

Kz. : Het gekroond gevierendeeld wapenschild met in 1 en 4 het wapen van Bronckhorst, in 2 en 3 het wapen van Batenburg en een gedeeld hartschild met Eberstein (roosje) en Gronsveld, met als omschrift rondom,

IVS : MAXI : CO : DE : GRO : BR

Verder willen we ook nog even de aandacht vestigen op de oorden van het type bij P. Lucas onder de nummers 79-86. Het betreft de stukken met op de voorzijde de gekroonde buste van Ferdinand III en op de keerzijde een gekroond schild met de wapens Bronckhorst (1-4) en Batenburg (2-3) en in hartschild het wapen van Gronsveld. De wapens van het schild komen in verschillende posities voor zoals hier weergegeven (afb. 2).

Ook bestaan er stukken met diverse kleine afwijkingen in de omschriften en bij nader onderzoek blijkt dat Keizer Ferdinand ook afgebeeld werd met verschillende kronen.

Op een moeilijk leesbaar oord, (Lucas nr. 85 verzameling L. Jansen) die we destijds zo goed mogelijk tekenden zien we dat voor- en keerzijde beginnen met de titel Ferdinand. Zonder twijfel hebben we hier te maken met een oorspronkelijke Luikse "liard" die overslagen werd en waarop het Luiks omschrift gedeeltelijk bewaard bleef (afb. 3).

In onze verzameling bewaren we een gelijkaardig overslagen Luikse oord waarop de naam van Keizer Ferdinand op de voorzijde en op de keerzijde voorkomt terwijl de naam van Justus Maximiliaan niet vermeld is (afb. 4).

Vz. : Gekroonde buste van de Keizer met als omschrift rondom,
FERDINANDVS . III . ROM . IM

Kz. : Het wapen van Justus Maximiliaan van Bronckhorst met als
omschrift :

FERDINANDVS . III . ROM . IM

Wij hopen dat deze kleine bijdrage samen met andere zoals bijvoorbeeld deze van J.L. Dengis "*Cinq monnaies noires inédites*" (betreft munten van Gronsveld en Rekem), verschenen in het maandblad van de "*Cercle numismatique du Val de Salm*" te Vielsalm, er met de nieuwe gegevens die P. Lucas reeds ontving van talrijke verzamelaars, hem zullen aanzetten al deze bijkomende gegevens te verzamelen in een bijvoegsel om aldus zijn werk te vervolledigen.

Marcel HENDRICKX

B. EEN VIJFDE FILIPSDAALDER MET JAARTAL 1751

Regeerde Filips II nog in 1751 ? Helemaal niet, maar volgens een 1/5 Philipsdaalder van het Brugse muntatelier wel.

Bij deze zilveren munt met een gewicht van 6,45 gram laat de tekst van de voorzijde zich aldus lezen :

PHS . D : G : HISP . 2. (nu zou het muntteken moeten voorkomen, namelijk een lelie, maar dit teken is zo zwak geslagen dat het méér op een letter V lijkt) *REX . COM . FAN . 1751.*

Wie als verzamelaar over enige kennis beschikt nopens de munten van Filips II voor Vlaanderen, kent de te Brugge geslagen 1/5 Philipsdaalder met jaartal 1571 (nummer 212-7a in het standaardwerk van H. Enno van Gelder en M. Hoc).

Het is duidelijk dat het jaartal 1751 voor 1571 staat. Is dit een vergissing van de graveur ? Wij kunnen het aldus aannemen, want toen werkte men ook al op maandag.

Normaal wordt de titel voor Vlaanderen afgekort als *FLAN*, *FLA* of *FL*, maar hier staat duidelijk *FAN*. Is dit een tweede vergissing ?

Een laatste eigenaardigheid is een dik punt dat onder het oor van Filips II is geplaatst, en méér op een oorbel dan op een voorstelling van zijn baard gaat lijken.

Op de keerzijde konden wij geen afwijkingen weervinden. Deze munt mag, hoe dan ook, als een aanvulling beschouwd worden op het voornoemd standaardwerk "*Les monnaies des Pays-Bas bourguignons et espagnols, 1434-1713*", dat wij als bron voor de opzoeken gebruiken.

Marcel NUYTENS

C. EEN DOORNIKSE ZELDZAAMHEID

In mijn verzameling heb ik namelijk een koperen penning van Albrecht en Isabella voor Doornik, met het jaartal 1607 in het veld van de voorzijde.

Vz. : Gekroond monogram van de aartshertogen, tussen het jaartal 16-07 ; rondom, torentje ALBERTVS [] ELISABET.D.G

Rz. : Gekroond wapenschild van Oostenrijk-Bourgondië, geplaatst op een Bourgondisch kruis ; rondom, ARCH.AVS.DVC.BVR.DOM.TOR.

Gewicht : 1,29 g ; diameter 2 cm.

De koperen penningen ter waarde van 1/12 stuiver en een theoretisch gewicht van 1,27 g werden niet alleen te Doornik geslagen, maar ook te Brugge en te Antwerpen, zowel vóór als ná de munthervorming van 1612.

Te Doornik bedroeg het slagaantal in de eerste periode 93.182 exemplaren, tussen 5 augustus 1606 en 28 september 1609 ; in de tweede werden er 161.784 stuks geslagen tussen 16 oktober 1615 en 22 augustus 1618. Bij alle vermelde exemplaren staat het jaartal in het veld van de keerzijde, naast het wapenschild. Het zijn de jaartallen 1606 tot en met 1609, 1616 en 1617. Dat is ook het geval met het jaartal 1606 uit het munthuis van Antwerpen (VK32).

De penningen uit 1607 van Antwerpen en al de bekende jaartallen van Vlaanderen, 1606 tot en met 1610, 1615 en 1616 hebben daarentegen wel het jaartal naast het monogram. Deze reeks is nu aan te vullen met ons exemplaar 1607 van Doornik.

BIBLIOGRAFIE

- A. VAN KEYMEULEN, *Munten van de Zuidelijke Nederlanden van Albrecht en Isabella tot Willem I*, Brussel, 1881, nr. 32.
- H. ENNO van GELDER et M. HOC, *Les monnaies des Pays-Bas bourguignons et espagnols, 1434-1713*, Amsterdam, 1963, nr. 303-7.
- M. HOC, *Histoire monétaire de Tournai*, Brussel, 1970, nr. 469 en 470.
- A. BASTIAENS, *De Muntslag der Aartshertogen Albrecht en Isabella, 1598-1621*, 1981, nr. 22.

LUC VAN DEN BROECKE

D. ONUITGEGEVEN STUIVER VAN FERDINAND VAN BEIEREN (1612-1650)
VOOR DE ABDIJ VAN STAVELOT

Bij herstellingswerken aan de collegiale kerk Sinte-Gertruda te Nijvel (prov. Brabant) werd op 18 maart 1982 een muntschat ontdekt bestaande uit 102 zilverstukken, geslagen tussen 1492 en 1620-21. Het interessantste stuk uit die vondst is ongetwijfeld een stuiver van 161(3 ?), uitgegeven voor de abdij van Stavelot tijdens de ambtsperiode van de Luikse prins-bisschop Ferdinand van Beieren. Deze munt is, bij ons weten, het eerste bekende exemplaar van een nog niet teruggevonden munttype waarvan het bestaan evenwel kon vermoed worden.

Uit archiefbronnen bleek immers dat op 1 mei 1613 de muntmeesters van Stavelot de toelating bekomen hadden voor de aanmunting van stuivers, dubbele stuivers, halve realen en stukken van 4 stuivers. Vooralnog waren exemplaren alleen bekend van de laatstgenoemde drie muntsoorten (1).

Beschrijving van de stuiver

Vz. : Gevierendeeld schild met de wapens van Beieren en Pfalz en het wapen van Stavelot in het midden. Links en rechts van het schild, de waarde aanduiding I en S ; bovenaan het schild 161(3 ?) en rondomster FERDINAN. RELEC. COLON. PRIN. STAV

Rz. : Versierd kruis met in het midden een ster ; rondom, MATH / ROMA / IMPE / S. AVG

Silver ; 1,79 g.

Het is jammer dat in de datum het cijfer der eenheden onduidelijk is. Logischerwijze moet de munt van 1613 of 1614 dateren. Geschreven dokumenten vermelden immers dat de aanmunting van hoger- vermelde munttypes op 23 mei 1614 beëindigd werd.

Te oordelen naar de vorm van de nog zichtbare sporen van het ver- vaagde cijfer der eenheden zou 1614 nochtans als aanmaakjaar uit- gesloten kunnen worden.

NOOT

1. *Chambre des Finances, Protocoles reg.* 21, fol. 129 verso (Archives de l'Etat, Luik).

André VAN KEYMEULEN